

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

นวัตกรรมการพัฒนาท้องถิ่น เรื่อง นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกระบวนการวิจัยที่มุ่งเน้น 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบ้านโพนเมือง ตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษานวัตกรรมชุมชนที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านโพนเมือง ตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด และ 3) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของคนในชุมชนบ้านโพนเมืองที่ผ่านกิจกรรมในนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดำเนินการ โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมายจะงเลือกจากผู้คนที่มีความรู้และประสบการณ์ตามงานวิจัย โดยมีวิธีการค้นหาจากผู้คนที่มีความรู้และเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญเรื่องการเรียนรู้ทั้งด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต จากชนบทธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ด้วยการสำรวจชุมชน สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ทั้งผู้นำชุมชนและผู้คนในชุมชน จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ ได้แก่ เวทีชาวบ้าน เวทีเสวนาทางวิชาการ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่สำคัญคือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participative Observation) เชิงปริมาณ เพื่ออธิบาย คุณลักษณะ มองกลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลาที่ใช้ระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2556 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2557

สาระสำคัญมุ่งเน้นการส่งเสริมให้คนสามวัยเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างยั่งยืน ให้คนทั้งสามวัยมีความตระหนักปลุกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เกิดทักษะด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน ทักษะการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญ ในการดำรงชีวิต ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก คนสามวัยเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งที่เป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ใหม่ ให้ผู้คนได้เรียนรู้ตามศักยภาพและสภาพแวดล้อม รวมทั้งผู้ที่ต้องการทักษะเพิ่มเติมในการประกอบอาชีพ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันทำกิจกรรมจนเกิดเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และนำไปสู่นวัตกรรมชุมชนของตนเอง เกิดความยั่งยืนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษาสถานการณ์ด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน การดำเนินชีวิต ของคนในชุมชน บ้านโพธิ์เมือง ตำบลโพธิ์เมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย จำนวน 100 คน ผู้นำชุมชน 5 คน ตัวแทนชาวบ้านจำนวน 20 คน ครูจำนวน 5 คน ชาวบ้าน 40 คน เด็กและเยาวชน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ เวทีชาวบ้าน เวทีเสวนาทางวิชาการ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก (Participative Observation) ทั้งยังใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่ออธิบายคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ขั้นตอนในการศึกษาเริ่มจากการสำรวจชุมชน การทำแผนที่ภูมิสังคมชุมชน วิเคราะห์ชุมชน สำหรับระยะเวลาในการศึกษานับตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2556 ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556

จากการศึกษาสถานการณ์ด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบ้านโพธิ์เมือง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ทราบว่า คนในพื้นที่มีสถานการณ์ด้านการศึกษา ทักษะการทำงานการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การศึกษาเล่าเรียนมีการขยายขยายต่อ ยอด มีการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัยอย่างเห็นได้ชัด ผู้คนในชุมชนใฝ่รู้ใฝ่เรียน บุตรหลานได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาต่อในระบบจนถึงระดับอุดมศึกษา เยาวชนผู้ใช้แรงงานและผู้สูงอายุเริ่มมีทางเลือกในการเรียนรู้ เมื่อตัวเองพ้นขอบเขตของการศึกษาในระบบ แต่โอกาสยังมีให้กับทุกคนในการศึกษานอกระบบและการศึกษาทางเลือก เป็นช่องทางให้มีโอกาสได้แสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม และที่สำคัญความรู้ที่ได้รับมิใช่เป็นเพียงแต่ความรู้ในทางวิชาการ หากแต่เป็นความรู้ที่ประสมประสานกับการลงมือทำการปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะและสามารถนำทักษะที่ได้มาปรับประยุกต์ใช้กับการทำงาน การดำเนินชีวิต เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดองค์ความรู้ใหม่ ประสานเชื่อมโยงคนในชุมชนทั้งสามวัย คือ วัยเด็กและเยาวชน วัยผู้ใช้แรงงาน และวัยผู้สูงอายุ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีความรัก เกื้อกูล เอื้ออาทร ลดช่องว่างระหว่างวัย ร่วมกันสืบสานอนุรักษ์ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน จึงควรที่จะพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ใด้องค์ความรู้ที่หลากหลาย คนสามวัยสามารถที่จะร่วมกิจกรรมในนวัตกรรมชุมชน ได้อย่างไม่แบ่งแยก เรียนรู้ร่วมกันเกิดทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดำรงชีพได้อย่างพอดี พอเพียง ใช้หลักพุทธธรรมนำหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ตระหนักและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ ซึ่งต้องต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. พัฒนาวัดกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับชุมชนบ้าน

โพนเมือง ตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

จากการพัฒนาพบว่า การพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ของคนสามวัย คือ วัยเด็กและเยาวชน วัยผู้ใช้แรงงานและวัยผู้สูงอายุ ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน กำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเอง ปรับวิธีคิด สานิตวิธีทำ นำมาปฏิบัติ พัฒนาต่อยอด เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่มาจากหลากหลายความคิดคือ เมื่อกลุ่มเป้าหมายมาทำกิจกรรมที่สถานีเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกคนมีความคิด ความต้องการอย่างไร มีปัญหาอย่างไรก็จะเขียนสิ่งที่ต้องการลงในข้อใหญ่ จากนั้นก็จะช่วยกันเปิดช่องเก็บรวบรวมข้อคิดเห็นต่างๆแล้วนำมาสรุปร่วมกันทุกคนมีโอกาสในการแสดงความเห็นและทำหน้าที่เป็นผู้นำผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป แล้วช่วยกันสังเคราะห์จนสามารถเกิดกิจกรรมที่จะทำร่วมกัน สร้างสรรค์ให้เกิดอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชน ช่วยกันสร้างเครื่องมือในการพัฒนานวัตกรรม และสามารถนำนวัตกรรมไปขยายผลกับชุมชนอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเคลื่อนกิจกรรมผ่านวงล้อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3 ชั้นตอน ดังนี้

2.1 วงล้อที่ 1 วงล้อแห่งข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุด หลากหลายที่สุด

2.2 วงล้อที่ 2 วงล้อแห่งการจัดการข้อมูลแปรเป็นความรู้ คือ การนำข้อมูลที่ได้มาตั้งคำถาม หาคำตอบ และนำคำตอบที่ได้มาตั้งคำถามใหม่

2.3 วงล้อที่ 3 วงล้อแห่งการจัดการความรู้ให้เป็นปัญญา โดยการนำความรู้ควบคู่คุณธรรม ไปใช้อย่างเกิดประโยชน์และมีคุณค่า

3. ศึกษาพฤติกรรมของคนในชุมชนที่ผ่านกิจกรรมในนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการวิเคราะห์พบว่าพฤติกรรมของคนในชุมชนที่ผ่านกิจกรรมในนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต คนในชุมชนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ทั้งด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน การดำเนินชีวิต โดยเรียนรู้ได้ด้วยเชิงประจักษ์ในพฤติกรรมผ่านกิจกรรมหลักในการเรียนรู้ร่วมกันใน 3 ช่องทางคือ 1) เรียนรู้ร่วมกันในชุมชน 2) การนำชุมชนไปเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น และ 3) ชุมชนพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกับนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประเด็นที่ 1 สถานการณ์ด้านการศึกษา ทักษะการทำงานการดำเนินชีวิต ของคนในชุมชนบ้าน โพนเมืองทั้งในอดีตและปัจจุบัน

การศึกษาสถานการณ์ด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบ้าน โพนเมือง เป็นการศึกษาที่เชื่อมโยงกับนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยศึกษาสถานการณ์ด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน การดำเนินชีวิต ของคนในชุมชนเชื่อมโยงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และสามารถคาดการณ์ถึงอนาคตได้ วิธีการดำเนินชีวิตที่ควบคู่ไปกับนวัตกรรม ประเพณี การเรียนรู้ค่านิยม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติ และความสัมพันธ์ของคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ การเรียนรู้หลายด้าน เกิดการปฏิบัติซ้ำๆ จากฮีดหรือจารีตประเพณี เรียนรู้จากประสบการณ์ทางธรรมชาติ การเรียนรู้จากคำสอนทางศาสนา เรียนรู้จากพิธีกรรม เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป การศึกษาเรียนรู้ การดำเนินชีวิตก็เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน มีการขยายขยายต่อยอด มีการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย อย่างเห็นได้ชัด คนในชุมชนไม่รู้ว่าไม่เรียน บุตรหลานได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ให้ได้รับการศึกษาต่อในระบบจนถึงระดับอุดมศึกษาเยาวชนผู้ใช้แรงงานและผู้สูงอายุเริ่มมีทางเลือกในการเรียนรู้ เมื่อตนเองพ้นขอบเขตของการศึกษาในระบบ แต่โอกาสยังมีให้กับทุกคนในการศึกษาทางเลือกเพื่อเป็นช่องทางในการแสวงหาความรู้ การศึกษาตามอัธยาศัยที่เพิ่มโอกาสให้คนได้เติมเต็มส่วนที่ขาด ความรู้ที่ได้รับ ไปใช้ไม่เพียงแต่เป็นแค่ความรู้ทางวิชาการ หากแต่เป็นความรู้ใหม่ๆ ที่ประสมประสานกับการลงมือทำ การปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะและสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้กับการทำงาน การดำเนินชีวิต

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ในยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สังคมนำการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้คนไทยตระหนักว่าการเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน จึงส่งเสริมและสนับสนุนให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อค้นพบ คือ การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม ศึกษาสถานการณ์ด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน การดำเนินชีวิต ทำให้สามารถประเมินสถานการณ์ เห็นความเสี่ยง และการสร้างภูมิคุ้มกันตามทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 จุดเสี่ยงคือการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วจนหลายอย่างเราตามไม่ทันและโลกโลกาภิวัตน์ที่ทำให้อารยธรรมภายนอกหลั่งไหลเข้ามาประเทศไทยอย่างรั้งไม่อยู่ ก่อเกิดปัจจัยเสี่ยงในแทบทุกด้านทุกมุม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน หากภูมิคุ้มกันไม่แข็งแรงพอ เด็กและเยาวชนจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง

หากเป็นเช่นนี้จึงมีความจำเป็นและสำคัญยิ่งที่เราทุกคนจะช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งให้บุตรหลาน การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะเป็นเกราะกำบังให้บุตรหลานห่างไกลจากความรุนแรงสู่ความเสี่ยงต่อภัยสังคม การปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม ปลูกจิตสำนึกให้เด็กใฝ่รู้ใฝ่เรียนมีทัศนคติที่ดี ร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์อันดีงามในชุมชนและสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นและยั่งยืนต่อไป

2. ประเด็นที่ 2 พัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านโพนเมือง ข้อค้นพบจากการขับเคลื่อนการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.1 ความยากอยู่ที่จุดเปลี่ยนถ่ายจากการรับรู้สู่ความเป็นเจ้าของ การเรียนรู้ของคนในชุมชนที่ปรากฏ คือ เรียนจากการแนะนำ เรียนจากการที่มีครูถ่ายทอดให้ มีผู้นำพาทำจึงทำ หากแต่จิตสำนึกในการเรียนรู้ของคนในชุมชนมีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว แต่การขาดต่อเนื่องของการพัฒนาต่อยอดไปสู่สิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม การเคลื่อนงานจึงจำเป็นต้องปรับทิศทางให้เข้าไปในแนวทางที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้คนในทุกกลุ่มวัยสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และองค์ความรู้ที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ใหม่ สร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน ค้นหาอัตลักษณ์อันโดดเด่น และปลูกฝังความเป็นอัตลักษณ์ชุมชน อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พึ่งพาตนเองบนทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ลดปัญหาความขัดแย้ง เข้าใจในพหุวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ช่วยกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างสรรค์ความคิด พัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาในชุมชนให้เป็นนวัตกรรมที่เหมาะสม สามารถเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นได้ และสามารถทำให้ชุมชนของตนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

2.2 การแสดงความเป็นเจ้าของ ของคนในชุมชน ถ้าถามว่าคนในชุมชนจะสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ พัฒนานวัตกรรม ซึ่งก็คือ กระบวนการเรียนรู้ใหม่ของคนในชุมชนได้ดีมากน้อยเพียงใด จะต่อเนื่องยาวนานกี่ปี ทั้งนี้ เน้นเรื่องของอนาคต หากแต่เราเชื่อมั่นได้ว่า สิ่งที่ร่วมกันขับเคลื่อน มาจนถึงขั้น การเป็นเจ้าของของนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ได้สร้างจิตสำนึก นำสู่พลังการขับเคลื่อนที่สอดคล้องในประเด็นที่สังคมสีเขียวกล่าวถึงคือการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตไทย และความตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประชาชนไทย เป็นภูมิคุ้มกันนำไปสู่สังคมและเศรษฐกิจสีเขียว ที่มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน เป็นมิตร

ต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นการเปลี่ยนพฤติกรรมจากการบริโภคเกินพอดี ไปสู่วิถีแห่งการผลิตและการบริโภคที่มีความพอดี ประหยัด รู้คุณค่า และยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องจากคนในชุมชนยังขาดความตระหนัก และจิตสำนึกในการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ อยู่กับภูมิปัญญา เรียนรู้ที่จะรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม ฝึกฝนให้เกิดทักษะในการดำเนินชีวิต พัฒนาองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นของตน แต่การเคลื่อนไหวงานจะปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนตลอดเวลาว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหน้าที่ของคนทุกคน เรียนรู้สู่การปฏิบัติร่วมกันทำให้เกิดความเข้มแข็ง ความเหมาะสม ความพอดีของท้องถิ่น เกิดองค์ความรู้ใหม่ภายใต้ การตั้งคำถาม – หาคำตอบ – นำคำตอบมาตั้งคำถามใหม่ อย่างไม่มีสิ้นสุด ซึ่งการดำเนินชีวิตของคนไม่มีคำตอบสุดท้าย

3. ประเด็นที่ 3 พฤติกรรมของคนในชุมชนที่ผ่านกิจกรรมนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การแสดงพฤติกรรมของคนในชุมชนที่ผ่านกิจกรรมในนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านชาติ 5 ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลง คนสามวัย คือ วัยเด็กและเยาวชน วัยผู้ใหญ่ ใช้งานและวัยผู้สูงอายุ ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดวัฒนธรรมใหม่ เกิดจิตสำนึก ซึ่งก่อนเกิดจิตสำนึกนั้น ได้เกิดงานมาแล้ว 3 ชั้น จากวงล้อการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต คือ พฤติกรรมของคนที่ได้ข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย จากนั้นก็นำข้อมูลมาจัดการแปรเป็นความรู้ คือการนำข้อมูลที่ได้นำตั้งคำถาม หาคำตอบ ได้คำตอบ และนำคำตอบที่ได้มาตั้งคำถามใหม่ และในวงล้อที่ 3 คือ วงล้อแห่งการจัดการความรู้ให้เป็นปัญญา พฤติกรรมของคนที่เปลี่ยนแปลง คือ การที่คนในชุมชนรู้จักการนำความรู้ควบคู่คุณธรรม ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ มีคุณค่า มีจิตสำนึกว่าการเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนทุกคน สถานีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ทำให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ เกิดจิตสำนึก เกิดความมีพลังที่จะขับเคลื่อนให้สถานีการเรียนรู้ของชุมชนเป็นของคนทุกคน และสามารถที่จะทำให้คนในชุมชนใกล้เคียง ใช้เป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

เนื่องจากฐานคิดของนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ก่อเกิดกรอบคร่าวต้นแบบตัวแทนชุมชนนวัตกรรม เกิดสถานีเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต มาใช้ขับเคลื่อนในชุมชนบ้านโพนเมืองและเครือข่ายหากชุมชนในพื้นที่อื่นจะนำไปใช้

1.1 ต้องไม่คาดหวังว่าฐานคิดสถานี่เรียนรู้ของนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและวงล้อการเรียนรู้ทั้ง 3 วงล้อ เป็นงานวิจัยที่ครอบคลุมที่สามารถนำไปใช้สร้างชุมชนพื้นที่อื่นได้อย่างเดียวกันกับชุมชนบ้านโพธิ์เมือง เพราะเราไม่ถ่วงรู้อนาคต การนำไปใช้จึงไม่รู้ว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ หากแต่เชื่อว่าการนำนวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตไปสร้างชุมชนอื่น สามารถขับเคลื่อนไปได้ หากสามารถค้นหากระบวนการอันเหมาะสมกับชุมชนของตนเอง เพราะต่างพื้นที่ต่างบริบท

1.2 จะต้องเข้าใจว่าฐานคิดวงล้อการเรียนรู้และสถานี่เรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ล้วนผ่านการประพุดติดตามธาตุ 5 เป็นลำดับขั้น ดังนั้น การสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชน โดยขาดความเข้าใจในธาตุ 5 ถือเป็นการลัดขั้นตอนของธาตุ เพราะจิตสำนึกไม่สามารถเกิดขึ้นได้ หากไม่ผ่านขั้นรับรู้ มีท่าทีตอบรับ แสดงความเป็นเจ้าของ ก่อเกิดจิตสำนึกและมีพลังในการขับเคลื่อนในลำดับสุดท้าย

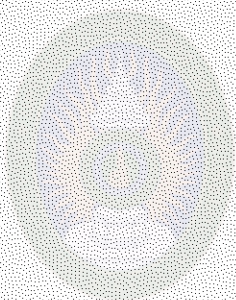
1.3 จะต้องเข้าใจว่างานวิจัยนี้มุ่งเปลี่ยนค่านิยม เปลี่ยนความคิด เปลี่ยนพฤติกรรม ผู้ทำวิจัยต้องอาศัยการสร้างบารมี และความน่าเชื่อถือในการปฏิบัติตน สามารถเข้าถึงจิตวิญญาณของคน จิตวิญญาณของชุมชน เพราะนวัตกรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เพื่อยกระดับให้เป็นต้นแบบของชุมชนที่ตระหนักถึงการเรียนรู้อย่างดองแท้ ใช้ความรู้ควบคู่คุณธรรม ทำให้ความรู้เป็นปัญญาอันสูงส่งยิ่ง

1.4 จะต้องเข้าใจว่า การขับเคลื่อนงานนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องบ่มเพาะความอดทน เข้าใจในความจริงอย่างเป็นขั้นตอน โดยเฉพาะการสร้างคน ต้องใช้ระยะเวลายาวนานที่สุด สิ่งที่ย่ำคือ การไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วเลียนแบบกิจกรรมอย่างที่ภาครัฐชอบทำกัน แต่มิติของนวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการเคลื่อนงานผ่านลำดับขั้นตอน ผ่านวงล้อการเรียนรู้ ที่ภาครัฐ ไม่ได้ทำให้กับชุมชนใดๆ จึงไม่ได้เห็นความเข้มแข็งยั่งยืน ไม่ได้เห็นแผนการเรียนรู้ตลอดชีวิตจริงๆ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 หากมีงานวิจัยที่จะนำผลการวิจัย นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไปใช้ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยอยากเห็นงานวิจัย “ความรู้ คู่คุณธรรม สูปัญญา” ว่ามีมิติ รูปแบบ เนื้อหาอย่างไร เพราะจากการขับเคลื่อนชุมชนทำให้พบว่า การเรียนรู้ที่เป็นการ “เรียนรู้” มากกว่า ยังเป็นปรากฏการณ์ของสังคมไทยอยู่ทุกวันนี้

2.2 หากมีงานวิจัยที่จะนำผลการวิจัย นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ไปใช้ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยอยากเห็นงานวิจัย “แผนการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ว่าเป็นอย่างไร เพราะการ
ขับเคลื่อนงานนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันให้คน
ในชุมชน บนฐานคิดและวงล้อการเรียนรู้ ไม่ได้เจาะลึกถึงขั้นต้องทำแผนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
คณะศึกษาศาสตร์
ภาควิชาศึกษาศาสตร์